

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجوز مجله : ۸۰۴۰۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۵/۸

ارزیابی جایگاه مردم در فرایند تولید فضا (نمونه موردی محور ۱۵ خرداد تهران)

علی اصغر ملک افزلی^۱، ایمان ولیان^۲

۱ استادیار شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران

۲ دانشجوی دکترای شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران

چکیده

پیاده راه‌ها را می‌توان از منظر نظریه‌های مختلفی مورد ارزیابی قرار داد. در این پژوهش تلاش شده است تا به واکاوی پیامدهای ایجاد محور پیاده ی ۱۵ خرداد تهران از منظر جایگاه مردم در فرایند تولید فضا پرداخته شود. در این نوشتار تلاش شده تا پس از بررسی اولیه در خصوص چیستی مفهوم تولید فضا، قرائت‌های متأخر نویسندگانی چون هاروی، پورسل و فاین اشتاین پیرامون این مفهوم از نظر گذرانده شود. دموکراسی، برابری و تنوع که مؤلفه‌های اصلی رویکرد فاین اشتاین نسبت به تولید فضا بوده‌اند به عنوان قرائت مد نظر این پژوهش انتخاب شده است. از آن جا که هدف این نوشتار توصیف پیاده راه ۱۵ خرداد از دریچه گفتمان تولید فضا و هم چنین یافتن علل و ریشه‌های رعایت و عدم رعایت حقوق مربوطه بوده است از روش کیفی تحلیل محتوا استفاده شده است. هم چنین از آن جا که نقطه شروع در مصاحبه‌ها به عنوان ابزار اصلی جمع آوری داده، نظریه (رویکرد فاین اشتاین) بوده است تحلیل محتوا از نوع جهت دار مورد استفاده بوده است. نتایج حاصل از ۱۲ مصاحبه انجام شده به صورت گروهی و فردی از مصرف کنندگان فضا نشان می‌دهد در حوزه دموکراسی نبود ساختارهای مشارکتی تصمیم سازی و رویه شهرداری در برخورد با نیروهای نظیر دست فروشان و دلار فروشان غیرمجاز در فضا، مصرف کنندگان را نسبت به مدیریت شهری و امر مشارکت بی‌اعتماد ساخته است. هم چنین دموکراسی در بعد مکانی برای دو گروه زن و مرد شرایط متفاوتی داشته و آزادی‌های فعالیتی برای مردان بیشتر مهیاست. در حوزه برابری، دسترسی فیزیکی برای همه اقشار مساوی است اما دسترسی به فضا و فعالیت در حوزه بررسی برای بانوان با مشکلاتی دچار است. تنوع کارکردی سایت ایده آل بوده اما شدت مصرف فضا در ساعات مختلف توسط گروه‌های مختلف برابر نیست. مصرف کنندگان فضا رعایت حقوق مذکور مصرف کنندگان را در گروه سه مؤلفه ویژگی‌های مکان، مدیریت شهری و ویژگی‌های مصرف کننده می‌دانند.

واژگان کلیدی: تولید فضا، پیاده راه، محور ۱۵ خرداد، شهر تهران، ارزیابی اثرات

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

Abstract

Pedestrian projects are assessed by different views. One can assess these projects from the perspective of functional or aesthetic measures. In this paper, 15 Khordad street (located in the center of Tehran) pedestrian project is assessed with focus on the production of space discourse. Production of space is a discourse initially emerged in urban planning literature in 60 decade by Henry Lefebvre, a French scholar. Although this idea is first presented in France, but later, other scholars followed it and added new branches to it. In this paper, after initial assessments about the content of Production of space in the second chapter, different approaches toward this discourse are presented. Democracy, Diversity and Equity are the three dimensions regarding to Susan Fain Estain whose approach is the selected approach in this paper. Since the goal of this paper is to explain the 15 Khordad street from the point of production of space and then to analyze causes of respecting and disrespecting citizens' rights, qualitative content analysis method is used. The results of 12 interviews declare that in term of democracy, the lack of communicative structure of decision making and indistinctive approach used by municipality toward informal groups in the site, has made urban management unreliable for the citizens. Moreover in term of place-based democracy, the chance of optional activities is not the same for men and women in a way that the space has nothing to offer for women especially at nights while men are free to use the space. In term of equity, the right to physical access to the site is provided for all genders but the right to access to functions and activities within the site is not equally provided for all and again there is a strong difference between men and women. Functional diversity is satisfactory in the site but the intensity of using the space in different times of a day and different part of the site is not the same due to the genders. The site users believe that respecting citizen widely affected by three factors; place characteristics, urban management and user characteristics. The space itself has functional, sensorial, qualitative aspects and urban management affects citizen usage through the way it defines the space and finally, the user's characteristics might decide the degree to which the right is required. It is recommended that the sitting places are provided within the space and optional activities such as places for playing and opportunities for group activities are designed in the space, urban management is better to modify decision making process and involve more people in the process, these people include the users, stakeholders and residents moreover non-governmental

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

organizations should be improved in the space, these groups includes students, shopkeepers and residents which can bring new values into space.

Key words: Production of space, pedestrian, 15 Khordad Street, Tehran city, impact assessment

۱- مقدمه

۱-۱- بیان مساله

امروزه تحول گسترده‌ای در پارادایم غالب شهرسازی رخ داده است. عقلانیت ابزاری که دیر زمانی در قالب طرح‌های جامع کلیدی‌ترین واژه ادبیات شهرسازی بود، پس از انتقادات وارده در دهه‌های گذشته جای خود را به عقلانیت ارتباطی سپرد. به دنبال این تغییر پارادایم، شهرسازی و سنت برنامه ریزی نیز هم در ابعاد محتوایی و هم در ابعاد رویه‌ای دچار تغییرات گسترده‌ای شده است و ارزش‌های جدیدی نظیر حقوق مشارکتی در تولید فضا در ادبیات شهرسازی هویدا شده اند.

جایگاه مردم در تولید فضا ناظر به حقوقی است که بیشتر تاکید بر جنبه‌های دموکراتیک و برابری طلبانه مصرف فضا برای شهروندان دارد. از منظر رویکردهای مشارکتی در تولید فضا شهروند باید در فضا فرصت و حق ماندن و فعالیت کردن را داشته باشد. این فرصت به شهروند اجازه تجربه شهر و احساس تعلق به فضا را می‌دهد. از این نظر فضاهای شهری باید دارای قدرت‌هایی باشند که امکان حضور، نگه‌داشت و باز فراخواندن مصرف‌کنندگان فضا را به خود داشته باشند. این نیروها می‌تواند ۱۰ قدرت فضاهای شهری باشد که تحت عنوان جایی برای نشستن، چیزی برای خوردن، واقعه‌ای برای دیدن، تاریخی برای تجربه کردن، منظره‌ای برای تماشا کردن، صدایی برای شنیدن و... در مکان‌سازی نیز به آن اشاره می‌شود. در این رویکرد یک فضای شهری ایده‌آل فضایی است که بتواند شهروندان را مستقل از جنس، سن، نژاد به منظور انجام فعالیتی مشترک که ریشه در کیفیت محیط دارد گرد هم جمع نموده و احساس یگانگی و تعلق به مکان را در آنان بیفزاید. در چنین وضعیتی است که فرد می‌تواند با شهر ارتباط سازمندی را برقرار نموده، آنرا تجربه کند، دوست بدارد و به هویت برسد.

در کنار تغییرات محتوایی و ورود ارزشهای نوین به شهرسازی، پروژه‌های پیاده‌راه‌سازی نیز از چند دهه پیش در دستور کار قرار گرفته‌اند. پیاده‌راه‌ها عرصه‌های حضور شهروندان و فرصتی برای تعاملات اجتماعی بیشتر هستند. در کشور ما نیز از سال‌های گذشته این پروژه‌ها در حال اجرا هستند، یکی از پروژه‌های محور پیاده‌شهر تهران، پیاده‌راه‌سازی محور ۱۵ خرداد می‌باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

محور ۱۵ خرداد به واسطه هم‌جواری با چند پهنه و اِلَمان تاریخی شهر تهران از اهمیت دو چندانی برخوردار است. هم‌جواری با بازار قدیمی تهران، کاخ گلستان، سبزه میدان، رادیو تهران ... به محور ۱۵ خرداد ارزش‌های اقتصادی، اجتماعی و تاریخی قدرتمندی بخشیده است.

در این پژوهش کوشش می‌شود تا معین شود شهروندان تهرانی و مشخصاً مصرف‌کنندگان فضای ۱۵ خرداد تهران چه جایگاهی در تولید فضای شهری دارند. در این پژوهش تلاش می‌شود تا مشخص شود اگر نظام فعالیتی فضا با اصول و و ملزومات حقوق شهروندی همخوانی ندارد، این عدم همخوانی ریشه در چه درون مایه‌هایی دارد و چگونه می‌توان دستورالعملی برای ارتقا رعایت این حقوق حقه شهروندی در پروژه‌های آتی این چینی طراحی نمود. در این پژوهش با توجه به اهداف و سوالات تحقیق از روش کیفی پژوهش استفاده شده است. مصاحبه نیمه ساختارمند با مصرف‌کنندگان فضا به عنوان اصلی‌ترین روش استخراج داده در روش کیفی و تحلیل محتوا به عنوان تکنیک اصلی در این تحقیق برای تحلیل داده‌های متنی به کار رفته است.

۲- مبانی نظری

۲-۱- تولید فضای شهری

حقوق شهروندی در تولید فضای شهری یک حق جمعی است و به یک مکان معین مربوط می‌شود. نخستین پژوهشهای آکادمیک صورت گرفته در حوزه تولید فضا و حقوق شهروندی به معنای امروزی به تلاش‌های هانری لوفور باز می‌گردد. خود لوفور آن را حق به زندگی شهری می‌نامد. لوفور در کتاب تولید فضای شهری به تأثیرات منفی سرمایه‌داری بر پیکره شهرهای مدرن می‌پردازد و بیان می‌دارد که به واسطه تفکر لیبرالیستی، شهرهای امروزی چیزی جز عرصه‌ای برای افزایش سرمایه نیستند و در نتیجه بسیاری از ارزش‌های پیشین خود را از دست داده‌اند. وقتی آفرینندگی به شهر بازگردد، جامعه جدید و زندگی جدید آغاز می‌شود. (Lefebvre, 1996, p. 65).

مقصود از آفرینندگی در ادبیات لوفور ناظر به خلاقیت فرد در فضای شهری و پرهیز از شی‌شدگی اوست. شی‌شدگی که به قول لوکاچ در اثر خارج شدن گروه‌های خاص نژادی اجتماعی-اقتصادی از چرخه تصمیم‌گیری باعث انزوای شهروندان در فضاهای شهری شده است. (ترکمه، مدیری، ضرب‌آهنگ کاوی، ۱۳۹۳). لوفور با طرح مفهوم تولید فضای شهری به دنبال باز زنده‌سازی کلیه حقوقی است که در فضاهای مدرن از دست رفته است، حقوقی نظیر فضاهای بازی در شهر، تجربه شهر، زیست شهر، دوست داشتن شهر و احساس تعلق داشتن به شهر. گرچه در سال ۱۹۶۸ تئوری تولید فضای شهری^۱ توسط لوفور مطرح شد اما بعدها توسط نویسندگانی نظیر هاروی، پورسل، فاین اشتاین نیز مورد بررسی قرار گرفت. از آنجا که روش فاین اشتاین در مواجهه با حقوق شهروندی در تولید فضا دارای انطباق بیشتری با زمینه مورد بررسی است و استخراج شاخص‌ها و مولفه‌های قابل مشاهده و بررسی از ساختار مندی بهتری برخوردار است، گفتمان فاین اشتاین گفتمان مد نظر این نوشتار می‌باشد.

¹ Production of space

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۲-۲- حقوق شهروندی در تولید فضا از منظر سوزان فاین اشتاین

حقوق شهروندان در حوزه تولید فضای شهری برای فاین اشتاین تجلی سه مفهوم اساسی است که شامل: دموکراسی شهری^۲، برابری^۳ و تنوع^۴ می باشد (S.Fainstein, 2010, p. 72). مفهوم دموکراسی در ادبیات فاین اشتاین ناظر به حقوقی نظیر حق مشارکت در فرآیند های تولید فضا، حق حضور و فعالیت در فضا و کلیه حقوقی شهروندی در خصوص آزادی فالت است که خود منجر به تولید احساس تعلق به فضا و نهایتاً ارتقا کیفیت حیات و محیط است. باید دانست دموکراسی شهری مطرح در رویکرد فاین اشتاینی با دموکراسی به معنای سیاسی دارای تفاوت های قابل ملاحظه ای است و صرفاً به حقوق مشارکتی محدود نشده و ناظر به حقوق مصرفی و فعالیتی شهروندان در فضا می باشد. برابری به باور فاین اشتاین به معنای برابری در دسترسی به فضا و برابری در دسترسی به فعالیت های موجود در فضا است در حالی که مقصود از تنوع، گستردگی نظام فعالیتی در بخش های مختلف فضا و در ساعات مختلف شبانه روز می باشد.

۲-۲-۱- دموکراسی

به طور کلی مفهوم دموکراسی را می توان در چند اصل اساسی خلاصه کرد که مهم ترین آن ها عبارت اند از : نشئت گرفتن قدرت و قانون از اراده مردم، آزادی بیان افکار عمومی و اتکای حکومت به آن ، وجود شیوه های مشخص برای بروز افکار عمومی از جمله احزاب سیاسی، اصل حکومت اکثریت عددی در مسائل مورد اختلاف در افکار عمومی مشروط به وجود تساهل و مدارای سیاسی، محدود بودن اعمال قدرت حکومتی به رعایت حقوق و آزادی های فردی و گروهی ، تکثر و تعدد گروه ها و منافع و ارزش های اجتماعی، امکان بحث عمومی و مبادله ای آزاد افکار درباره ی مسائل سیاسی و قدرتمندی جامعه ی مدنی^۵، اصل نسبیت اخلاق و ارزش ها، تساهل در برابر عقاید مختلف و مخالف (بشیریه، ۱۳۸۳). در حوزه شهری دموکراسی به دو موضوع حضور و اثر گذاری در فرآیند های تصمیم سازی و دموکراسی مکانی ناظر است. مقصود از دموکراسی مکان آزادی فعالیت و حرکت، مکث و رخدادهای انتخابی است. یک فضای دموکراتیک اجازه برقراری ارتباط شایسته با فضا را به شهروند می دهد. مصرف کنندگان در یک فضای دموکراتیک به خوبی با جداره ارتباط برقرار می کنند زیرا این فضاها بیش از محل هایی برای گذر عرصه هایی برای مکث هستند.

جدول ۱- ابعاد دموکراسی شهری و شاخص های قابل مشاهده آن در فضا(منبع: نگارنده)

مؤلفه دموکراسی	توضیحات
آزادی فعالیت	فعالیت های خواسته و ناخواسته [سرگرمی های ساده ای همچون پیاده روی، گفت و گو، خوردن و انواع ورزش ها. متأسفانه برنامه ریزان در تلاش اند تا اساساً این فعالیت ها را به پارک ها، رستوران ها و ساختمان های عمومی واگذار کنند] بیان دیدگاه ها و رویکردهای مختلف در فضای عمومی (تبدیل فضا به عرصه ای برای

² Urban democracy

³ Equality

⁴ Diversity

⁵ Civic society

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

<p>بیان نظرات) /</p> <p>شرکت در فعالیتهای مدنی / فعالیتهایی نظیر دور هم جمع شدن، پاتوق کردن با دوستان، شرکت در یک رویداد جمعی مثل تماشای تئاتر خیابانی و ...</p> <p>عدم کنترل فعالیت / مخاطب این آزادی را دارد که در چارچوب قانون به فعالیتهای اختیاری بپردازد و هیچ نیروی حق کنترل فعالیتهای فرد را ندارد</p> <p>حق دیدن و دیده شدن / تماشای رویدادها و فعالیتهای جاری در فضاهای شهری</p> <p>عدم تعیین زمان ورود و خروج به فضا برای مخاطب / هر فرد باید این حق را داشته باشد تا هر زمان که می خواهد به فضا وارد و از آن خارج شود.</p>	
<p>نظارت مستقیم / غیرمستقیم توسط مردم بر تصمیمات تأثیرگذار بر فضا /</p> <p>میزان ارتباط میان شهرداری و مصرف کنندگان پروژه های مداخله شهری /</p> <p>حق وتو کردن تصمیمات مدیریت شهری /</p> <p>لزوم شفافیت تصمیمات مدیریت شهری در خصوص مکان و اطلاع رسانی به مصرف کنندگان /</p>	<p>نظارت واقعی بر فرآیندهای تولید فضا</p>
<p>ارتباط شایسته مخاطب با محیط پیرامون، تجربه و ادراک فضا توسط گروه های مخاطب /</p> <p>برقراری ارتباط با عقبه تاریخی فضا /</p>	<p>درک محیط پیرامون و برقراری ارتباط با آن</p>

۲-۲-۲-۲-۲-۲ برابری

نابرابری و ارتباط آن با حقوق شهروندی در تولید فضای شهری از آن جایی نشئت می گیرد که حقوق زنان و کودکان و گروه های خاص جنسی، سنی، نژادی، مذهبی را گروه های آسیب پذیر^۶ در شهر می داند. این احساس باعث می شود تا این افراد این احساس را داشته باشند که جزئی از جامعه نیستند و دارای هیچ گونه حقی نیستند حال آنکه شهر متعلق به همه گروه ها بوده و زمانی دارای کارایی حداکثری است که بتواند رضایت حداکثری را فراهم آورد. این رضایت ریشه در رعایت برابر حقوق و رفتار برابر نسبت به همه شهروندان است.

به گفته فاین اشتاین امروزه غیرقابل دسترس بودن فضاهای شهری برای برخی گروه ها به واسطه عدم وجود فعالیت ها و یا به بیانی بهتر عدم حق انجام فعالیت های خاص تنوع کاربران را در فضاها کاهش داده است (S.Fainstein, 2010, p. 48). عدم برابری در میان شهروندان هم به معنای عدم برابری دسترسی به فضاست که ناشی از شرایط خاص دسترسی فیزیکی نظیر غثیر قابل دسترسی بودن یک فضا برای معلولین می باشد و هم به معنای دسترسی برابری به فعالیت ها در بخش ها و ساعت های مختلف فضا می باشد. فضا به واسطه تصمیمات کاربری زمین و مدیریت شهری دارای هویت می شود. این هویت مصرف کنندگان فضا را

^۶ به زعم مارک پورسل disenfranchised groups

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شکل می دهد. به باور لوفور فضاهای عمومی شهری را نباید به واسطه عمومی بودن آن ها عمومی دانست بلکه این فعالیت ها و فعالین فضا هستند که به آن عمومیت می بخشند.

جدول شماره ۲- ابعاد برابری شهری و شاخص های آن در فضا (منبع: نگارنده)

مؤلفه های برابری	شاخص
برابری دسترسی	قابلیت دسترسی برای عموم [درجه عمومیت برای دسته بندی فضا مقیاس مناسبی به شمار می رود.] / برابری ساعات حضور گروه های مختلف به تفکیک زن و مرد در فضا که بیان گر این واقعیت است که فضا فرصت های برابری را به افراد می بخشد
برابری فعالیتی	آزادی در انجام فعالیت در بخش های مختلف فضا آزادی در حرکت و مکث در فضا آزادی در حضور و فعالیت در بخش های مختلف فضا در ساعات مختلف

۲-۲-۳- تنوع

از اصلی ترین الزامات حقوق برابر شهری حضور و فعالیت حداکثری گروه های اجتماعی بدون توجه به سن، جنس، نژاد و سایر مشخصه های این چنینی است (S.Fainstein, 2006). در واقع یک فضای دموکراتیک گروه های مختلف شهری را چونان فرزندان خود در آغوش کشیده و با توجه به ویژگی های خود، آن ها را به فعالیت های متفاوتی فرا می خواند. شکل گیری جریان هایی چون فضای بازی شهری در واقع به دنبال همین مسئله است تا فضاهای شهری را از تک عملکردی بودن خارج کرده و تنوع و گستردگی عملکردی و گروهی به آن ببخشند. بدین اعتبار می توان از تنوع به عنوان سومین رکن گفتمان مد نظر ماست.

تنوع سوای از کارکردهای سیاسی آن، جزء پر مناقشه ترین واژگان ادبیات شهرسازی می باشد. تنوع برای طراحان شهری یعنی استفاده از انواع مختلفی از سبک ها و گونه های ساختمانی، همچنین استعمال واژه تنوع برای برنامه ریزان اشاره به اختلاط کاربری یا ناهمگنی نژادی اجتماعی در یک برنامه توسعه و یا یک فضای شهری دارد، همچنین یک جامعه شناس ممکن است از تنوع برداشتی شبیه مورد آخر داشته باشد. (S.Fainstein, 2010, p. 66)

شکل گیری فضاهای متنوع نیازمند ملغمه ای از کیفیت های فضایی است که مدیریت کننده فعالیت های درون فضا هستند. خود فضا باید قابلیت این مسئله را داشته باشد، به عنوان مثال شکل گیری جداره های سلب و بی روح اداری که پس از پایان ساعت کاری تعطیل می شوند و یا وجود کاربری هایی با یک سری صرف کننده خاص در فضا و یا تعریف نامناسب کالبدی فضا به گونه ای که فضاهای ناامن را در پارک ها و ... شکل دهد جداره تا مانع حضور بانوان و کودکان در فضا شود و یا عدم ارتباط مناسب بین خیابان (فضای شهری) و جداره ها و یا همچنین ناتوانی های اقلیمی فضا نظیر فضای سایه و آسایش همه و همه می توانند باعث کاهش شانس شکل گیری فضاهای متنوع می شود (Anderson & Blach, 2014, p. 121). تنوع فضای شهری علاوه بر ارتقای سرزندگی شهر باعث می شود تا کیفیت فضاهای شهری افزایش یابد. سرزندگی فضاهای شهری در گرو حضور و فعالیت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

حاضرین می باشد پس اگر فضایی بتواند حداکثر گروه های سنی و جنسی و فعالیتی را به خود بکشاند باید شاهد فضایی زنده تر و پویاتر باشیم.

جدول ۳- ابعاد و شاخص های تنوع در فضا (منبع: نگارنده)

مؤلفه	شاخص
متنوع بودن فعالیت ها و کاربران در فضای شهری	تنوع گروه های سنی حاضر در فضاهای شهری/ حضور طبقات اجتماعی-اقتصادی متفاوت در فضا/ میزان حضور فعال مردان و زنان در بخش های مختلف فضا/ وجود ارزش های غیراقتصادی در فضا نظیر ارزش های اجتماعی و فرهنگی/
پذیرش تفاوت و تضاد	فرصت بروز ارزش های فردی و اقلیتی در فضا/ تبدیل فعالیت های فردی به زندگی روزمره در فضا/ تبدیل فضاهای شهری به عرصه ای برای بازی و فعالیت های همگانی/ چند عملکردی بودن فضاهای شهری و وجود ارزش های متنوع در فضا/ سکولار بودن فضاهای شهری و جلوگیری از حذف گروه های خاص از فضا/ برگزاری مراسمات، نمایش ها و موسیقی خیابانی/ زنده ساختن ارزش های تاریخی و فرهنگی مکان/

۳- روش شناسی پژوهش

در هر مطالعه ای روش پژوهش ملهم از اهداف و سؤالات پژوهش می باشد. از آن جا که هدف از انجام این پژوهش علاوه بر توصیف رفتار، کشف و تبیین علل رعایت/عدم رعایت حقوق مذکور شهروندان در فضا است و تبیین عقاید و نگرش جامعه هدف در رابطه با موضوع مورد مطالعه پژوهش گر ترجیح داد تا از روش کیفی که با توجه به هدف گزینه معقول تری می باشد استفاده کند همچنین در این پژوهش از تکنیک تحلیل محتوا استفاده شده است. در این پژوهش، محور ۱۵ خرداد عرصه پژوهش را شکل می دهد جامعه پژوهش را کلیه مصرف کنندگان و حاضرین محور ۱۵ خرداد تشکیل می داد. اصلی ترین ابزار جمع آوری اطلاعات و تحلیل در تحلیل محتوای کیفی مصاحبه عمیق با سؤالات باز می باشد. جهت انتخاب شرکت کنندگان محدودیت از نظر سنی و جنسی وجود نداشت. همچنین لازم به ذکر است که اغلب مشارکت کنندگان دارای زمینه های فعالیتی و شناختی نسبت به فضا را دارا بوده اند که این خود بر غنا و تنوع تجارب بدست آمده از مشارکت کنندگان افزوده است. مصاحبه ها بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه به طول انجامید. در این مطالعه از هر دو روش مخصوص به مصاحبه باز یعنی مصاحبه فردی و مصاحبه گروهی استفاده شده است. جمع آوری و تحلیل داده ها در این پژوهش توسط محقق انجام شد. پژوهش گر کوشید تا با افرادی مصاحبه کند که احتمال دریافت بیش ترین اطلاعات ممکن را تضمین نماید. فرآیند مصاحبه تا جایی که داده ها به اشباع رسیدند ادامه پیدا کرد، هم از این رو در این پژوهش جمعا تعداد ۱۲ نمونه مورد مصاحبه قرار گرفت که از جمله مصاحبه شوندگان می توان به کارشناسان حوزه شهرسازی، فارغ التحصیلان معماری، کسبه و برنامه ریزان شهرسازی شاغل در حوزه نام برد. مصاحبات عمدتاً با سؤالات عمومی و کلی در خصوص

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

فضا و نحوه مصرف آن نظیر "هر چند وقت یکبار در فضا حاضر می شوید؟ چه چیزی باعث می شود به این فضا بیایید؟ چه چیزی در این فضا را دوست دارید/دوست ندارید؟" شروع شده و سپس با توجه به تاکیدات مصاحبه شونده سمت و سوی خاص پیدا کرده است. نقطه شروع سؤالات شاخص هایی است که در ذیل عناوین دموکراسی، برابری و تنوع استخراج شدند. جهت تحلیل داده ها از فرایند تحلیل محتوای کیفی ابتدا با توجه به سؤالات پژوهش و بر اساس واحد تحلیل، واحد ها معنا مشخص گردیدند. پس از انجام مصاحبات پژوهش گر اقدام به نوشتن تک تک مصاحبات نمود و متن هر مصاحبه را بارها و بارها از نظر گذراند تا به حس اولیه ای نسبت به هر متن دست یابد. سپس بر اساس تکنیک تحلیل محتوا شروع به تحلیل هر متن نمود. در تکنیک تحلیل محتوا بر اساس واحد های معنا دار که می توانند کوتاه به اندازه یک کلمه و بلند به اندازه یک پاراگراف باشند اقدام به تحلیل متن می شود. پژوهش گر پس از مشخص نمودن واحد های معنایی با توجه به قرابت و شباهت میان هر واحد ان ها را به زیر طبقات و سپس زیرطبقات را به طبقات اصلی و در نهایت طبقات اصلی را به درون مایه ها محدود ساخت. در فرآیند تحلیل محتوای کیفی پایایی و روایی به معنایی که در روش های کمی وجود دارد، موجود نیست. برای تضمین قابلیت اعتبار و اعتماد به داده ها نیز پژوهش گر از حضور و مشاهده مستقیم خود در فضا و استفاده از تکنیک مشاهده استفاده کرد و شنیده های خود را با مشاهدات خود مورد بررسی قرار داد. همچنین برای ارتقا اعتبار داده ها به بررسی مجدد کدها با مصاحبه شوندگان پرداخت به این صورت که در پایان هر مصاحبه از مصاحبه شونده پرسیده شد آیا از گفتن این جمله چنین منظوری داشتید؟ و نهایتا تلاش شد تا با در اختیار قرار دادن متن به دو تن از دانشجویان دکترای برنامه ریزی شهری که خود سابقه کار کیفی را دارند از صحت کد گذاری و طبقه بندی خود مطمئن شود.

۴- شناخت عرصه

۴-۱- معرفی محدوده

خیابان ۱۵ خرداد از مهم ترین خیابان های شهر تهران می باشد که در تهران عصر قاجار در اوج اهمیت خود بود. این خیابان که از سویی به بازار تهران متصل است و از سویی دیگر همجوار عرصه هایی نظیر سبزه میدان، میدان ارگ و کاخ گلستان می باشد فضایی با ارزش های تاریخی، اجتماعی و اقتصادی می باشد. این فضا بنا بر آمار شهرداری منطقه مربوطه دارای بازدید روزانه بیش از یک میلیون نفر می باشد که نشان دهنده قدرت منطقه ای آن می باشد.

۵- تحلیل و بررسی یافته ها

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

پس از تحلیل متن های حاصل از مصاحبات پژوهش گر دریافت در ارزیابی پروژه پیاده راه سازی محور ۱۵ خرداد با تاکید بر جایگاه مردم در تولید فضا سه درون مایه بازیگران اصلی می باشند که به همراه طبقات و زیرطبقات خود نظام مصرف فضا توسط شهروندان را از مجرای جایگاه حقوق شهروندی در فرآیندهای تولید فضا می باشد. این سه درون مایه به ترتیب شامل: (۱) ویژگی های مکان نظیر ویژگی های کالبدی، هویتی، عملکردی و ... (۲) ویژگی های مدیریت شهری که شامل مشارکت، سازمان دهی فضا، خدمات، پایداری، نظارت و مدیریت ترافیک می شود و (۳) ویژگی های مصرف کننده که شامل گرایشات مصرفی و سیاسی او می شود اصلی ترین علل تاثیر گذار بر رعایت حق شهروندان در فضا می شوند. هر کدام از این موارد به نحوی نقش آفرین جایگاه شهروندان در مصرف فضا هستند. مکان به واسطه ویژگی های عملکردی خود باعث می شود تا بخشی از فضا به تسلط مردان درآید و این یعنی عدم برابری دسترسی بانوان به آن عرصه، مدیریت شهری به واسطه تعریف بدنه بی روح شمالی باعث تبدیل این عرصه به گذرگاه می شود که خود به معنی تبدیل یک عرصه قدرتمند به عرصه ای ضعیف برای مکث و فعالیت است، مصرف کننده نیز به واسطه عدم آشنایی و عدم رقبت به مساله مشارکت خود ساختار غیر مشارکتی تصمیم سازی را تسهیل نموده و اجرای دیگر در دیوار ساختار بالا به پایین تصمیم گیری می شود. برای درک بهتر منطق حاکم بر مدل تحلیلی استفاده شده در این نوشتار بخشی از ماتریس های تحلیلی در زیر ارائه شده است و در ادامه هر یک از درون مایه ها به همراه طبقات اصلی آنان مورد بررسی قرار می گیرند.

واحد معنایی	کد معنایی	زیر طبقه	طبقه اصلی	درون مایه
...من خودم همیشه از در مترو که پیاده میشم تا در بازار رضا سریعاً میدوم فقط میرم که از این یه تیکه رد شم دوست ندارم اونجا رو حتی می تونم بگم میترسم احساس امنیت ندارم، چون دست فروشا و آدمایی که اونجا هستن خیلی افراد متشخصی نیستن، فضا برای من مردونه است و برای همین ترجیح میدم بیشتر وقتم رو توی پاساژ بگذرونم تا توی عرصه	گذر سریع از محور برای رسیدن به بازار بخاطر مردانه بودن محور	امنیت	بعد حسی	ویژگی های مکان

۵-۱- ویژگی های مکان

مکان دارای ویژگی هایی است که این ویژگی ها تشدید کننده یک حق و یا از بین برنده آن هستند. طبقات اصلی این درون مایه شامل: بعد حسی، بعد خدماتی، بعد فعالیتی، بعد محیطی، بعد کالبدی، بعد هویتی می باشد. این عوامل هر کدام به نوبه خود باعث تشدید فعالیت های اختیاری و آزادی فرد در فضا می شوند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

در بعد حسی برای بسیاری از بانوان مصرف کننده فضا، محیط دارای ویژگی جنسیتی شدن و مردانه شدن می باشد. این عامل را به وضوح می توان در نظام فعالیت های تعریف شده در فضا نیز مشاهده نمود. حضور دلار فروشان در سبزه میدان و اشغال محور اصلی به وسیله دست فروشان حس و حالی مردانه به فضا می بخشد و باعث حضور و مکث کمتر بانوان می شود. این در حالی است که به واسطه این مساله ترجیح فعالیت بانوان به حضور در مراکز خرید داخل پاساژ ها می باشد و این یعنی عدم دسترسی فیزیکی به فضا و عدم دسترسی به فعالیت های بالقوه آن. هم چنین در بعد دموکراسی مکانی، فضا باید اجازه حضور، مکث، نشست، تماشای کردن و زندگی اجتماعی را به مصرف کننده بدهد.

در بعد محیطی، عدم وجود آسایش و آرامش از جمله مواردی است که بیش از همه مورد اشاره بانوان است. تعبیه فضایی برای نشست و مکث و تجربه زندگی اجتماعی صرفا با بستن دو سمت یک محور و عدم ورود ماشین شدنی نیست. این فضا نیازمند کیفیت هایی فضایی است که در صدران محافظت در برابر آفتاب و بارش باران است. ناچیز بودن تعداد درختان، فضاهای نشستن و طراوت فضا مجددا عرصه را برای درنگ گروه های آسیب پذیرتر تضعیف نموده است.

در بعد هویتی و کالبدی، اکثر مصرف کنندگان هویت تاریخی فضا که در ربط مستقیم با فعالیت های پیشین و عناصر تاریخی آن است را از علل اصلی دلبستگی به فضا بر شمرده اند. این دلبستگی و حس عشق به فضا در گروهی تصمیمات شهرداری تهران برای این میراث تاریخی و فرهنگی است، هر تصمیمی که بتواند برغناهی حسی محیط بیفزاید و تاریخ آن را بهتر بازگو کند دلبستگی و حس مسئولیت مصرف کننده را افزایش خواهد داد. این در حالی است که به واسطه بی فعالیتی میدانی ارگ و سبزه میدان برخی از مصاحبه شوندگان این فضا را نمی شناختند (عدم درک آگاهانه فضا). هم چنین تضعیف معماری فضا و تضعیف بازار تاریخی تهران به واسطه اعطای مجوز های جدید ساخت پاساژ های مدرن به باور مصرف کنندگان فضا نمودی از حجران زدگی ماست.

۵-۲- مدیریت شهری

مدیریت شهری دومین مؤلفه ای است که نقش تاثیرگذاری در رعایت حقوق شهروندی دارد. این درون مایه دارای طبقات اصلی نظیر: مشارکت، سازمان دهی فضا، خدمات، پایداری، نظارت و مدیریت ترافیک می باشد.

واحد معنایی	کد معنایی	زیر طبقه	طبقه اصلی	درون مایه
...من هر وقت این کالاسکه ها رو یاد تهران قدیم میفتم یه کار سنتی و قشنگه مطمئنم اگه یه خارجی بیاد ایران خیلی خوشش میاد من بارها دیدم خارجی ها سوار شدن و کلیم لذت بردن چرا چون یه حرکت متفاوت هست، اینجا یه فضای تاریخیه چه اشکالی داره برای این جابه جایی های کوچک از وسایل عبورو مرور همون زمان به صورت نمادین استفاده شه	تجربه حس تهران قدیم به واسطه کالاسکه های موجود	ارتباط با پیشینه فضا	بعد خدماتی	مدیریت شهری

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نخستین مساله در خصوص مسئله مدیریت شهری به رویکرد این نهاد به مساله مشارکت باز می گردد. برای بسیاری از گروه های مصاحبه شونده اعم از بازاری ها فرآیند پیاده راه شدن محور را اقدامی از جانب شهرداری دانسته اند که بدون مشارکت و حتی اطلاع آن ها بوده است و فقط آن ها زمانی از این قضیه آگاه شدند که فرآیند بسته شدن محور همراه با حضور نیروهای انتظامی بود. تقریباً همه مصرف کنندگان از پیاده راه شدن محور که تصمیمی از جانب مدیریت شهری بوده ابراز رضایت کرده اند و آن را تصمیمی در جهت افزایش دسترسی و سهولت حضور در مکان دانسته اند اما رویکرد مشارکتی مسئله ای است که مورد انتقاد همه مصاحبه شوندگان بود.

مصرف کنندگان فضا مشارکت را اتفاقی در اختیار شهرداری می دانند و معتقدند که پاسخ گویی و شفافیت باید در رفتار شهرداری وجود داشته باشد. به باور مصاحبه شوندگان ارتباط شهرداری با مصرف کنندگان که می تواند از طریق اعلان های عمومی، برگزاری جلسات مشارکتی نظیر focus group و حتی اختصاص خط تلفن باشد می تواند تسهیل کننده مشارکت باشد. نکته ای که نباید از یاد برد این است که مشارکت نه یک فرآیند منفعل و بی نتیجه که یک حرکت جهت دار و ثمر بخش است و نباید تلقی کرد هدف از مشارکت صرف نظر دهی و حضور همه بازیگران در بازی تصمیم سازی و تصمیم گیری است بلکه این نظرات باید بار تأثیر گذاری داشته و تبدیل به حق رأی شوند.

حق برقراری ارتباط شایسته با عقبه فضا یکی از اصلی ترین حقوق شهروندان در فضا می باشد که به نظر می رسد از دید مدیریت شهری مغفول مانده است، ا.ظ ۳۱ ساله می گوید: من میدانم اما خیلی ها شاید ندانند فضای سبزه میدان و میدان ارگ از قدیمی ترین میادین شهر تهران بوده اند، این میادین رو به فراموشی هستند زیرا کارکردی ندارند که خودشان را با آن کارکرد به مصرف کننده معرفی کنند. مخاطبان عدم استفاده و در نتیجه معرفی فرصت های تاریخی فضا را اهمالی از جانب مدیریت شهری دانسته که ضربه ای مهلک بر پیکره هویت فضا وارد می آورد.

فضا دائماً دستخوش تقابل دست فروشان و نیروهای شهرداری است. صالحی می گوید: بارها شاهد درگیری این نیروها با دست فروش ها بوده ام. صحنه جالبی نیست. من از دست فروش ها استفاده نمی کنم اما شاید باشند کسانی که از دست فروشان خرید کنند. خود این باعث می شود جمعیت بیشتر و گروه های متنوع تری به فضا بیایند. بهتر نیست فضای خاصی را در زمانی خاص به آن ها داد؟ د.گ.پ ۲۷ ساله بر این باور است که فضای سبزه میدان و یا حتی ضلع شمالی خیابان ۱۵ خرداد می تواند گزینه مناسبی بار استقرار دست فروشان باشد زیرا در این صورت هم تعارض حرکتی و مکث از بین می رود. هم ازدحام و ناامنی کاهش میابد هم مردانگی فضا کم می شود. با این همه به نظر می رسد نهاد مدیریت شهری در این محور رفتار تقابلی را برای مواجهه با دست فروشان در پیش گرفته است. مدیریت شهری مسئول سازماندهی فضا است و مصرف کنندگان بر این باورند که عدم رویکرد مشخص شهرداری تهران در مقابل دلار فروشان و دست فروشان باعث بی اعتمادی مردم نسبت به این نهاد شده که در رویکرد مردم در مساله مشارکت قابل لمس است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ویژگی‌های مصرف کننده سومین و آخرین درون مایه مد نظر این نوشتار می‌باشد. این درون مایه دارای سه طبقه اصلی یعنی: بعد حسی، گرایش‌های مصرفی و گرایش‌های مشارکتی می‌باشد. در ادامه توضیحات لازم در خصوص سه درون مایه اصلی و طبقات اصلی که به دنبال آن‌ها می‌آیند داده می‌شود. در بعد مصرفی، همان‌طور که به آن اشاره شد، ستاندن حق مصرف کنندگان و تجربه دموکراسی شهری نیازمند شهروند فعال و پویا می‌باشد. شهروندی که پرسش گر است، می‌پرسد و از حقوق خود آگاهی دارد. شهروندی که متوجه تبعات تصمیمات شهری بوده و نفع عموم را بر نفع خود ترجیح می‌دهد. یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌های ما در حقوق شهروندی در مصرف آزادانه فضا می‌باشد. یکی از مصرف کنندگان فضا می‌گوید: قدرت هژمونی عموم خیلی بالاست، جامعه ما یک جامعه سنتی است و نمی‌توان انتظار داشت که شما آزادانه هر عملی را مرتکب شوید به همین علت مصرف دیگرگونه فضا و یا انتظار دموکراسی مکان با توجه به سلطه عرف بر فضا در فضاهای شهری ما غیر ممکن است.

واحد معنایی	کد معنایی	زیر طبقه	طبقه اصلی	درون مایه
در حال حاضر برای برقراری امنیت ما شاهد حضور نیروهای مثل حراست و ... هستیم، بد نیست اما ما باید بپذیریم حضور مردم خودش آرامش رو به فضا میاره مردم خودشون خودشون رو کنترل میکنن و این همون چشم های ناظر به فضاست، من احساس می کنم اگر شدت و میزان حضور همه گروه های سنی در ساعات مختلف شبانه روز محقق بشه خود به خود امنیت بیشتری به فضا میاد	تأمین امنیت فضا با حضور مردم	امنیت	بعد حسی	ویژگی های مصرف کننده

در بعد گرایش‌های مشارکتی عمده مصرف کنندگان عدم شفافیت و ارتباط مناسب و اثر بخش شهرداری با مصرف کنندگان را عاملی برای عدم تمایل ایشان در امر مشارکت بر شمرده‌اند. عدم مشارکت در انتخابات شورای محل نمودی از همین مساله است. مصرف کنندگان فضا اشاره داشته‌اند که بی فایده بودن مشارکت در کنار عدم تمایل شهرداری به جلب مشارکت دو عامل بازدارنده به حساب می‌آیند. در بعد گرایش‌های حسی مصرف کنندگان بافت تاریخی و فضای خاص معمارانه فضا را عاملی برای تجدید خاطرات جمعی و فردی و در نتیجه حس تعلق به فضا بر شمرده‌اند که تضعیف معماری فضا از طریق اعطای مجوز های تازه برای ساخت بازار در حوالی محور اصلی و هم چنین بی کاکرد بودن فضاهای سبز میدان میدان ارگ باعث تضعیف هویت تاریخی سایت شده است و عشق و علاقه مصرف کنندگان به فضا را در دراز مدت از بین خواهد برد.

۶- نتیجه گیری

دموکراسی پدیده ای است که در شهر علاوه بر همان مقیاس سیاسی که ناظر بر مشارکت و ارائه و اعمال نظر است دارای وجهه کالبدی و شهری نیز می‌باشد که از آن تحت عنوان دموکراسی مکان یاد شد. دموکراسی مکان اشاره به رخ داد فعالیت‌های آزادانه و اختیاری دارد که هر چه میزان و تناوب رخداد این فعالیت‌ها در فضا بیشتر باشد یعنی درجه عمومیت بالاتر فضا و نتیجتاً انطباق بیشتر با حق به شهر. همچنین وجود تنوع بالای مصرف کننده که شامل گروه‌های جنسی، سنی، اجتماعی و ... می‌باشد نیز نیازمند

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

وجود طیف گسترده‌تری از کاربری‌ها و پرهیز از تعریف فضاهای تک عملکردی (مدیریت شهری) است هم چنین در خصوص برابری دسترسی به فضا و فعالیت در آن باید گفت دسترسی به فضا دارای جنبه دسترسی به فعالیت نیز می‌باشد.

پرسش نخست در این پژوهش توصیف فرآیندهای تولید فضا از مجرای حقوق شهرونی است، در حوزه دموکراسی عدم وجود ساختار مشارکتی تصمیم سازی و فرصت ناچیز فضا برای رخداد فعالیت های اختیاری و آزادانه علی الخصوص برای بانوان مساله است که دموکراسی فضا را کاهش می دهد، در خصوص برابری باید گفت، دسترسی برابر به فضا وجود دارد اما دسترسی به فعالیت های اختیاری موجود در فضا برای همه اقشار و گروه های سنی برابر نیست، تنوع کارکردی فضا ایده آل است اما بی توجهی به ارزش های تاریخی فضا و مغفول ماندن نقش آن ها نشان می دهد ارزش های فرهنگی فضا به نفع ارزشهای تجاری آن از بین رفته است.

دومین پرسش این پژوهش تبیین وجوه تطابق نظام فعالیت فضا با جایگاه حقوق شهروندان در تولید فضا می باشد که همانطور که بیان شد این تطابق در گروی سه مولفه: ویژگی مکان، مدیریت شهری و ویژگی های مصرف کننده است، مکان به واسطه داشته های اش شدت بخش و کاهنده دموکراسی فضاست، هم چنان که مدیریت شهری به واسطه سازماندهی فضا و مدیریت آن از طریق تعریف کاربری شدت بخش به نوع مصرف فضا می باشد و سرآخر مصرف کننده به عنوان مطالبه گر حقوق شهروندی به واسطه سطح آگاهی و شعور مشارکتی بر فرآیند اثر گذار می باشد.

سومین پرسش این نوشتار تبیین سیاست ها و اقدامات ضروری برای افزایش حقوق شهروندی در فرآیند های تولید فضا و پروژه های آتی است. در فضای ۱۵ خرداد توصیه می شود کلیه طرح های تهیه شده و یا در دست تهیه از طریق برگزاری جلسات گروه متمرکز با دعوت از بازیگران مختلف فضا به تایید عموم برسد و آرا آن ها نیز دریافت شود. توصیه می شود نظام چند سطحی بر اساس مقیاس اثر گذاری طرح ها تدوین شود و در بالاترین سطح اجرای طرح منوط به رای مستقیم مردم باشد. توصیه می شود دست فروشان محور از ضلع جنوبی به ضلع شمالی منتقل شده و با کاشت درخت و ایجاد سایه بان و افزودن عددی و تنوع بیشتر مبلمان شهری ضلع جنوبی به عرصه ای برای مکث و درنگ مصرف کنندگان تبدیل شود. توصیه می شود پس از پاک سازی فضای میدان سبزه میدان از دلار فروشان متناسب با کارکرد پیشین این فضای تاریخی، فعالیتی متناسب با آن در فضا تعریف شود تا فرصت برقراری ارتباط شایسته با پیشینه فضا برای مصرف کننده فراهم شود. توصیه می شود دو فضا متعلق به بانک ملی و هم چنین فضای کاخ برای ورود عموم آزاد باشد، این دو فضا یه عنوان لبه و عرصه ای با کیفیت محیط بالا فرصت مغتنمی برای خانواده و افراد است تا به فعالیت های اختیاری بپردازند.

ارتقای جایگاه حقوقی شهروندی در فرآیندهای تولید فضا می خواهد فرد فرصت و حق انجام فعالیت های اختیاری، تجربه فضا، احساس تعلق، مشارکت، تاثیرگذاری بر رویه های تصمیم گیر، درک شایسته محیط، ارتباط فعال با جداره، حضور و ماندن در فضا را تجربه کند. در حق به شهر، آزادی دسترسی به فضا و فعالیت، تنوع مصرف و مصرف کننده، حق فعالیت اختیاری به فرد اجازه دوست داشتن فضا را می دهد و قوه خلاقه او را باور می سازد. مشاهده نظام فعالیتی محور پیاده ۱۵ خرداد تهران نشان می دهد سه درون مایه اصلی یعنی ویژگی مان، ویژگی مصرف کننده و مدیریت شهری عناصری حائل و تاثیرگذار بر رعایت و عدم رعایت این حقوق می باشند. مکان به واسطه ویژگی هایی که با آن تعریف می شود، مدیریتی شهری با قدرت تعیین کنندگی در تعریف

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

فضا و در نهایت مصرف کننده به واسطه عنصری مطالبه گر سه ضلع مثلث جایگاه مردمی در تولید فضا را تشکیل می دهند. انحصار دولت بر فضا و غیر مشارکتی بودن رویه های تصمیم گیری در کنار عدم وقوف جامعه محلی نسبت به اختارات و حقوق شهروندی در کنار عدم شکل گیری نهادهای غیر دولتی نظیر NGO های شهری در سطح شهرهای کشورمان نشان میدهد رعایت حقوقی نظیر حقوق شهروندی در فضاهای پیاده که در وضعیت مطلوب نشان گر فضای عمومی و در وضعیت مطلوب باید بیانگر عرصه عمومی باشند همچنان راهی دراز در پیش دارد و بیش از هر چیز نیازمند تغییر در ساختار تصمیم گیری، اعطای قدرت به قسمت های کوچک تر نظیر شورایی، تغییر نظام قانونی در خصوصی نقش نهادهای ذی نفع و ذی نفوذ در ساختار تصمیم گیری و آگاه سازی مردمی نسبت به حقوق شهروندی می باشد چرخه ای که نهایتا با تصمیمات مردم به جای مدیران فضا را متناسب با نیازهای مردمی تولید کرده، فضای تولید شده متناسب با خواست و نیازها به مصرف می رسد و شهروند به عنوان مصرف کننده فضا دیگر نه شی ای در فضا که عنصری خلاق، تعیین کننده و اندیشمند خواهد بود.

مدیریت شهری با تعریف فعالیت ها و کارکردهای مختلف، از طریق طراحی مکان و تعریف مناسبات میان شهروند و مکان و از طریق طرح های شهری مکان را تعریف می کند و مکان به واسطه ویژگی های تعریف کننده خود فرصت حضور و فعالیت را برای گروه های مختلف سنی جنسی تعیین می کند و فرد متأثر از چرخه ذکر شده به تعریفی از خویش در فضای شهری دست میابد و تعاملات خود را با عرصه و مدیریت شهری بسان قالبی غیر قابل تغییر تعریف می کند. این چرخه چون دومینویی بی پایان از طریق بازنمایی های روزانه خود حق شهروندان در مصرف فضای شهری را صادر می کند. بدیهی است در صورت وجود مشکل در هر کدام از اجزا کارکرد کل سیستم دچار مشکل خواهد بود. هم از این رو حقوق شهروندانی در فضاهای شهیرمان بدون در نظر گرفتن مدیریت شهری، ویژگی های مکان و مصرف کننده و تمایلات مصرفیش امکان ناپذیر است.

فهرست منابع و مآخذ

۱. امامی، حسن. (۱۳۷۴). حقوق مدنی. تهران: کتابفروشی اسلامیه.
۲. ایمان، محمدتقی.، نوشادی، محمودرضا. (۱۳۹۰)، پاییز و زمستان). تحلیل محتوای کیفی. فصلنامه پژوهش، شماره ۳، صص ۴۴-۱۴.
۳. بشیریه، حسین. (۱۳۸۳). جامعه شناسی سیاسی ایران (جلد اول). تهران: نشر نی.
۴. بلوچ، غ. (۱۳۷۹). فرهنگ مصور فارسی. تهران: انتشارات اسرار دانش، چاپ دوم، ص ۴۵۰.
۵. ترکمه، آیدین. (۱۳۹۲). ماتریالیسم دیالکتیک. تهران: نشر تیسرا.
۶. ترکمه، آیدین. (۱۳۹۳). درآمدی بر تولید فضا. تهران: نشر تیسرا.
۷. ترکمه، آیدین.، مدیری، آتوسا. (۱۳۹۳). ضرب آهنگ کاوی. تهران: نشر رخداد نو.
۸. توسلی، محمود. (۱۳۸۶). طراحی فضای شهری (فضاهای شهری و جایگاه آن ها در زندگی و سیمای شهری). تهران: انتشارات شهیدی.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۹. جیکوبز، جین. (۱۳۹۲) ترجمه پارسی. مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی. تهران: دانشگاه تهران.
۱۰. دهخدا، علی. اکبر. (۱۳۷۳). لغت نامه دهخدا. تهران: دانشگاه تهران.
۱۱. راوی، علی. (۱۳۸۸، پاییز). عنوان پایان نامه دکتر: طراحی و استاندارد مقیاس سنجش رضایت شغلی پرستاران بالینی. دانشگاه تربیت مدرس. تهران، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
۱۲. رجایی، محمدعلی، زارعیان، کامران، احدزاده، حمیده. (۱۳۸۹). دموکراسی شهری و فضاهای عمومی شهر. همایش منطقه ای شهر، شهروند و مدیریت شهری. ملایر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر.
۱۳. طالبی، محمد حسین. (۱۳۸۵). قانون طبیعی و نقش آن در فلسفه حقوق یونان باستان. تهران: معرفت فلسفی.
۱۴. قاری، محمد. (۱۳۸۲). حقوق بشر در جهان معاصر. انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
۱۵. قدس، علی. اصغر. (۱۳۹۰، بهار). عنوان پایان نامه: طراحی و روان ستجی پرسش نامه رضایت بیمار از مراقبت های پرستاری. دانشگاه تربیت مدرس. تهران.
۱۶. کرمونا، متیو، استیو، تیزل. (۱۳۹۰). خوانش مفاهیم طراحی شهری، ترجمه کامران ذکاوت و فرناز فرشاد. تهران: انتشارات آذرخش.
۱۷. ابراهیمی مینق، جواد، امیری، محمد، عامری، مهدی. (۱۳۸۶)، زمستان، مکتب فرانکفورت و نظریه انتقادی (آراء و نظریه ها) پژوهشنامه علوم اجتماعی شماره چهارم.
۱۸. بلنیدن، سینا، رفیعیان، مجتبی. (۱۳۹۰) بررسی عوامل زمینه ساز خیابان دموکراتیک (نمونه موردی: خیابان انقلاب) تهران: پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی.
19. Brodie, J. (2000). Imagining democratic urban citizenship *Democracy, citizenship and the global city*, 110–128.
20. Campbell, T. (2006). *Rights, A Critical Introduction*. Oxford and New York: Routledge.
21. Florida, R. (2002). *The rise of Creative Class*. New York: Basic Books.
22. HABITAT, U. (2013). *Urban Equality*. New yORK: UN HABITAT.
23. Harvey, D. (2008). *The right to the city*. The new left review.
24. Harvey, D. (2008), September. (The right to the city *New Left Review* ,23–39.
25. Lefebvre, H. (1996). *Writings on Cities*. Oxford.
26. Purcel, M. (2008). *Recapturing Democracy*. New York: Routledge.
27. Purcell, M. (2002). Excavating Lefebvre: The Right to the City and its Urban Politics of the Inhabitant. *Geojournal*, 99-128.
28. S.Fainstein, S. (2006). *City and Diversity*.
29. S.Fainstein, S. (2010). *The Just City*. New York: Cornel university.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

30. Sugranyes, A., & Mthivet, C. (2013). *Cities For All* (First ed.). Santiago Chile: International Habitat Coalition.
31. Anderson, H., & Blach, V. (2014). Governing Urban Diversity: Creating Social Cohesion, Social Mobility and Economic Performance in Today's. *European Union*, 4-31.
32. HABITAT, U. (2013, December 24). Urban Equity For Deveoping Cities. *UN-HABITAT(FOR A BETTER URBAN FUTURE)*, 3-14.